

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ

Ἡ θεωρία τῆς ἐπιχειρήσεως ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς θεωρίας τῶν τιμῶν ἢ τῆς μικροοικονομικῆς λεγομένης θεωρίας, τό ὅποιον διερευνᾷ τήν οἰκονομικήν συμπεριφοράν τῶν ἐπιχειρήσεων καί τούς προσδιοριστικούς αὐτῆς παράγοντας. Πλήν τῆς θεωρίας τῆς ἐπιχειρήσεως, ἡ μικροοικονομική θεωρία περιλαμβάνει τήν θεωρίαν τοῦ καταναλωτοῦ ὡς ἐπίσης τήν θεωρίαν τῆς διανομῆς τοῦ εἰσοδήματος.

Εἰς τάς ἐλευθέρας συναλλακτικάς οἰκονομίας, αἱ ἀποφάσεις περί τοῦ «τί, πόσον καί πῶς θά παραχθῇ» λαμβάνονται ὑπό τῶν ἰδιωτικῶν κυρίως ἐπιχειρήσεων. Αἱ ἐν λόγῳ ἀποφάσεις, ἐνῶ κατ' ἀρχήν δέν ὑπόκεινται εἰς οὐδεμιᾶς φύσεως δέσμευσιν, ἐπηρεάζονται ἐν τούτοις οὐσιωδῶς ἀπό πλείστους οἰκονομικούς παράγοντας. Ἐφ' ὅσον κίνητρον τῆς οἰκονομικῆς δράσεως τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τάς ἐλευθέρας συναλλακτικάς οἰκονομίας εἶναι τό κέρδος, αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς περί τοῦ «τί, πόσον καί πῶς θά παραχθῇ» ἐπηρεάζονται, κατ' ἀρχήν, ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ κέρδους τό ὅποιον προσδοκᾶται ὅτι θά πραγματοποιηθῇ εἰς τά διάφορα ἐπίπεδα παραγωγῆς τῶν διαφόρων ἀγαθῶν καί μέ τάς διαφόρους μεθόδους παραγωγῆς αὐτῶν. Ἐφ' ὅσον ὁμως τό ὕψος τοῦ κέρδους ἀποτελεῖ συνάρτησιν τῶν δαπανῶν παραγωγῆς καί τῶν ἐσόδων διαθέσεως τῶν ἀγαθῶν, ἢ ἄλλως τῶν τιμῶν τῶν παραγωγικῶν μέσων καί τῶν τιμῶν τῶν ἐτοίμων ἀγαθῶν, αἱ ὡς ἄνω ἀποφάσεις τῆς ἐπιχειρήσεως ἐπηρεάζονται ἡ κατὰ βάσιν ἐκ τῆς σχέσεως τῶν δαπανῶν παραγωγῆς καί τῶν ἐσόδων διαθέσεως εἰς τά διάφορα ἐπίπεδα παραγωγῆς τῶν διαφόρων ἀγαθῶν. Ἐκ τούτου καθίσταται προφανές ὅτι ἡ διερεύνησις τῆς οἰκονομικῆς συμπεριφορᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως προϋποθέτει πλήρη ἀνά-

λυσιν ἀφ' ενός τῶν ἐσόδων, ἀφ' ἑτέρου τῶν δαπανῶν (κόστους) αὐτῆς¹.

Περὶ τῶν παραγόντων τῶν προσδιορίζοντων τὴν οἰκονομικὴν συμπεριφορὰν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὴν ἐν γένει δρᾶσιν αὐτῆς, διεμορφώθησαν πολλάι θεωρίαι. Αἱ θεωρίαι αὗται διαφέρουν μεταξύ των ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις, κυρίως ὅμως ὅσον ἀφορᾷ δύο βασικά σημεῖα: α) τὰς θεμελιώδεις ὑποθέσεις, β) τὴν μέθοδον ἀναλύσεως.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαφορῶν εἰς τὰς θεμελιώδεις ὑποθέσεις αἱ θεωρίαι τῆς ἐπιχειρήσεως δύνανται νὰ διακριθῶν εἰς δύο ομάδας: 1) Εἰς τὰς θεωρίας αἱ ὁποῖαι θεμελιοῦνται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ μεγίστου κέρδους, ἐν ἄλλοις λόγοις, ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ἡ κανονικὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἐπιχειρηματίου συνίσταται εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ μεγίστου δυνατοῦ κέρδους, εἰς ὠρισμένας δὲ περιπτώσεις εἰς ἐλαχιστοποίησιν τῆς ζημίας. Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν κατατάσσονται, ἡ θεωρία τοῦ πλήρους ἀνταγωνισμοῦ, μέ κύριον ἐκπρόσωπον τὸν Alf. Marshall, καὶ αἱ θεωρίαι τοῦ ἀτελοῦς καὶ μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ, μέ κυρίους ἐκπροσώπους τὴν J. Robinson καὶ τὸν H. Chamberlin. 2) Εἰς τὰς θεωρίας τοῦ ὀλιγοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ, αἱ ὁποῖαι στηρίζονται εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι βασικόν χαρακτηριστικόν τῆς ἐπιχειρηματικῆς συμπεριφορᾶς δέν εἶναι ἡ ὡς ἄνω ἀναφερθεῖσα ἀρχὴ τοῦ μεγίστου κέρδους, ἀλλὰ ἕτερα στοιχεῖα τῆς οἰκονομικῆς πραγματικότητος, ὡς π.χ. ἡ ἐξασφάλισις τῆς θέσεως τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὴν ἀγορὰν. Ἡ τελευταία αὕτη ὁμάς θεωριῶν μόλις προσφάτως εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον τῆς τελικῆς τῆς διαμορφώσεως.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαφορῶν εἰς τὴν μέθοδον ἀναλύσεως, αἱ θεωρίαι τῆς ἐπιχειρήσεως δύνανται νὰ διακριθῶν, ἐπίσης, εἰς δύο ομάδας: 1) Εἰς τὰς θεωρίας τῆς ἐπιχειρήσεως, τὰς βασιζομένας εἰς τὴν ὀριακὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐπιχειρηματικῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν, καὶ 2) εἰς τὰς θεωρίας τῆς ἐπιχειρήσεως τὰς βασιζομένας εἰς τὴν γραμμικὴν οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν. Ἡ μεθοδολογικῆς φύσεως διαφορά συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ μὲν πρώτη ὁμάς χρησιμοποιεῖ κατὰ τὴν ἀνάλυσίν της μὴ γραμμικὰς συναρτήσεις παραγωγῆς (κυρίως καμπυλοειδεῖς), ἐνῶ ἡ δευτέρα ὁμάς χρησιμοποιεῖ γραμμικὰς τοιαύτας. Πέραν ὅμως τῆς τοιαύτης διαφορᾶς μεταξύ τῆς ὀριακῆς καὶ τῆς γραμμικῆς οἰκονομικῆς ἀναλύσεως, ὑφίσταται καὶ ἕτερα, θεωρητικῆς φύσεως. Ἡ μὲν ὀριακὴ ἀνάλυσις τῆς ἐπιχειρήσεως θεμελιοῦται ἐπὶ τῆς

1. Σχετικὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, βλ. εἰς ὅρους: Ἐσοδα Ἐπιχειρήσεως, Κόστος Ἐπιχειρήσεως.

ἀρχῆς τῆς μὴ ἀναλόγου ἀποδόσεως, ἐνῶ ἡ γραμμικὴ οἰκονομικὴ ἀνάλυσις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν σταθερῶν ἀναλογιῶν.

Δέον ἐξ ἄλλου νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαι θεωρίαι τοῦ πλήρους, ἀτελοῦς καὶ μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ χρησιμοποιοῦν διὰ τὴν διεύρυνσιν τῆς συμπεριφορᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως τὴν ὀριακὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐπιχειρηματικῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν, ἐνῶ ἡ γραμμικὴ ἀνάλυσις χρησιμοποιεῖται εἰς τὸν γραμμικὸν προγραμματισμόν, εἰς τὰ συστήματα εἰσροῶν - ἐκροῶν καὶ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν παιγνίων.

Κατωτέρω ἐπιχειρεῖται περιληπτικὴ παρουσίασις τῶν διαφόρων θεωριῶν τῆς ἐπιχειρήσεως.

1. Ἡ θεωρία τοῦ πλήρους ἀνταγωνισμοῦ

Ἡ θεωρία τοῦ πλήρους ἀνταγωνισμοῦ στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἐξῆς ὑποθέσεων:

α) Ἡ ὀρθὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἐπιχειρηματίου συνίσταται εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ μεγίστου δυνατοῦ κέρδους, εἰς ὠρισμένας δὲ περιπτώσεις εἰς τὴν προσπάθειαν ἐλαχιστοποιήσεως τῆς ζημίας.

β) Εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπικρατοῦν πλήρως ἀνταγωνιστικαὶ συνθῆκαι, ἥτοι ἀπόλυτος ὁμοιογένεια τοῦ προϊόντος καὶ μεγάλος ἀριθμὸς ἐπιχειρήσεων, ἐκάστη τῶν ὁποίων προσφέρει μίαν σχετικῶς μικρὰν ποσότητα εἰς τὴν ἀγορὰν, τόσον μικρὰν ὥστε διὰ τῶν αὐξομειώσεών της νὰ μὴ δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν τιμὴν διαθέσεως τοῦ προϊόντος. Ἐν ἄλλοις λόγοις, ὑπὸ συνθήκας πλήρους ἀνταγωνισμοῦ ἐκάστη ἐπιχείρησις εὐρίσκεται εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν τιμὴν τοῦ προϊόντος ἢ ὁποία ἔχει σχηματισθῇ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐπομένως οἵανδήποτε ποσότητα ἂν προσφέρῃ, θα εἰσπράξῃ τὴν αὐτὴν τιμὴν. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου, αἱ καμπύλαι τῶν μέσων καὶ ὀριακῶν ἐσόδων τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι πλήρως ἐλαστικά, ἀποτελοῦν δηλαδή ὀριζόντιον γραμμὴν².

γ) Ὑπάρχει πλήρης ἐλευθερία εἰσόδου εἰς πάντας τοὺς παραγωγικοὺς κλάδους.

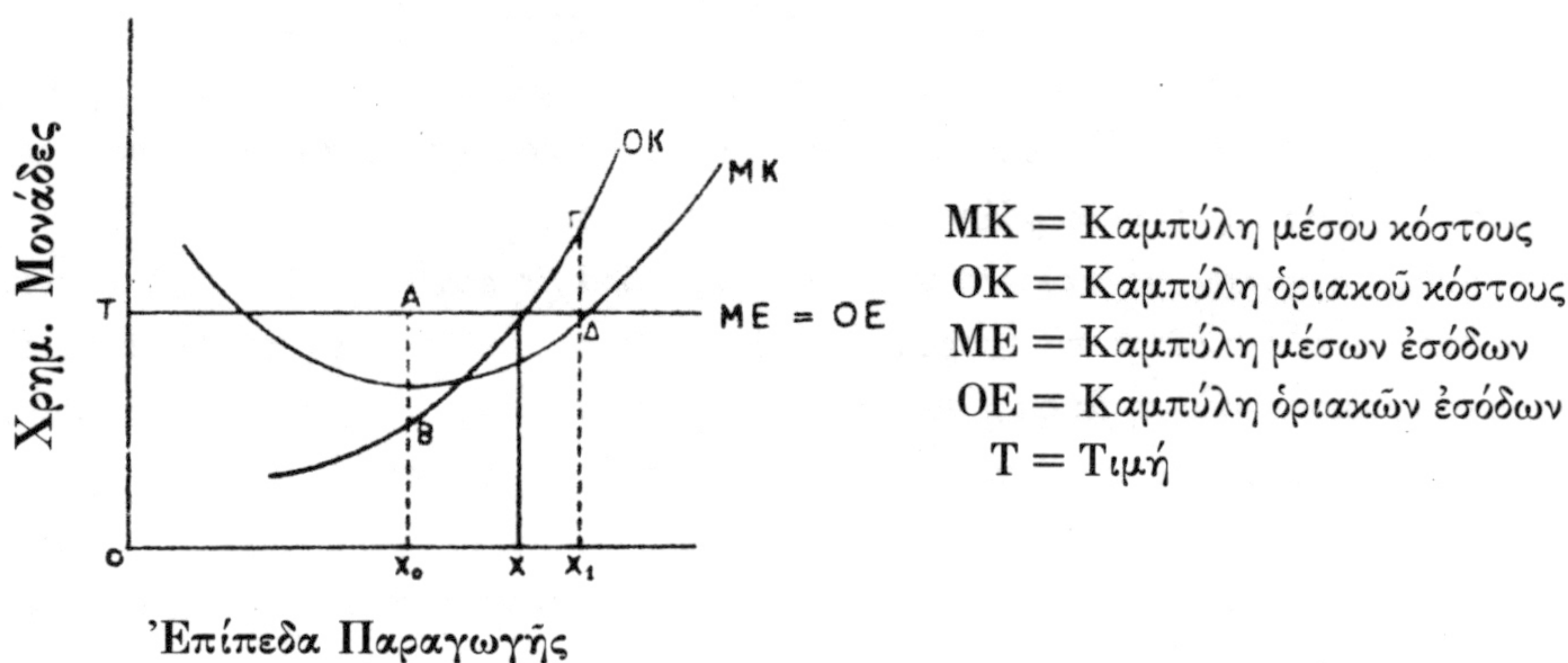
Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ πλήρους ἀνταγωνισμοῦ, ἐκάστη ἐπιχείρησις ἐπιδιώκει νὰ προσανατολισθῇ πρὸς ἐκεῖνον τὸν κλάδον παραγωγῆς καὶ νὰ

2. Πληρεστέραν δικαιολόγησιν τῆς τοιαύτης διαμορφώσεως τῆς καμπύλης τῶν μέσων καὶ ὀριακῶν μονάδων τῆς ἐπιχειρήσεως, βλ. εἰς ὅρον: Ἑσοδα Ἐπιχειρήσεως.

ἐπεκτείνει μέχρις εκείνου τοῦ ἐπιπέδου τὴν παραγωγὴν τῆς πού ἐξασφαλίζουν εἰς αὐτὴν τὸ μέγιστον δυνατόν κέρδος.

Βραχυχρονίως, ἡ ἐπιχείρησις δέν ἔχει βεβαίως τὴν δυνατότητα μετακινήσεως ἀπὸ τοῦ ἐνός κλάδου εἰς ἕτερον, οὔτε τὴν δυνατότητα ἐπεκτάσεως τῆς παραγωγῆς πέραν ὠρισμένου ὁρίου, διότι ἐμποδίζεται ἐκ τῶν σταθερῶν αὐτῆς παραγωγικῶν μέσων. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ πράξη βραχυχρονίως ἡ ἐπιχείρησις εἶναι νὰ ἐπιλέξῃ μεταξύ τῶν διαφόρων ἐπιπέδων παραγωγῆς, τῶν καθοριζομένων ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς παραγωγικῆς αὐτῆς δυναμικότητος, ἐκεῖνο τὸ ἐπίπεδον τὸ ὁποῖον ἐξασφαλίζει εἰς αὐτὴν μεγιστοποίησιν τοῦ κέρδους ἢ ἐλαχιστοποίησιν τῆς ζημίας. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁριακῆς ἀναλύσεως τῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν τῆς ἐπιχειρήσεως προσδιορίζεται ὅτι τὸ ἐπίπεδον παραγωγῆς εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ἐπιχείρησις πραγματοποιεῖ τὸ μέγιστον δυνατόν κέρδος, εἶναι ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον τὰ ὁριακά αὐτῆς ἔσοδα —τὰ ὁποῖα ὑπὸ συνθήκας πλήρους ἀνταγωνισμοῦ συμπίπτουν πάντοτε πρὸς τὴν γραμμὴν ἢ τὰ μέσα ἔσοδα— ἐξισοῦται πρὸς τὸ ὁριακὸν αὐτῆς κόστος³. Εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦτο ἡ ἐπιχείρησις εὐρίσκεται ἐν ἰσορροπία ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι δέν ὑφίσταται ἐνδογενὴς τάσις μεταβολῆς τοῦ ἐν λόγω ἐπιπέδου παραγωγῆς αὐτῆς. Διαγραμματικῶς ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως βραχυχρονίως, ὑπὸ συνθήκας πλήρους ἀνταγωνισμοῦ, ἐμφαίνεται εἰς τὸ διάγραμμα 1.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

3. Πλήρη ἀνάλυσιν τῆς διαμορφώσεως τῶν διαφόρων κατηγοριῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὰ διάφορα ἐπίπεδα παραγωγῆς, βλ. εἰς ὅρους: Ἐσοδα Ἐπιχειρήσεως, Κόστος Ἐπιχειρήσεως.

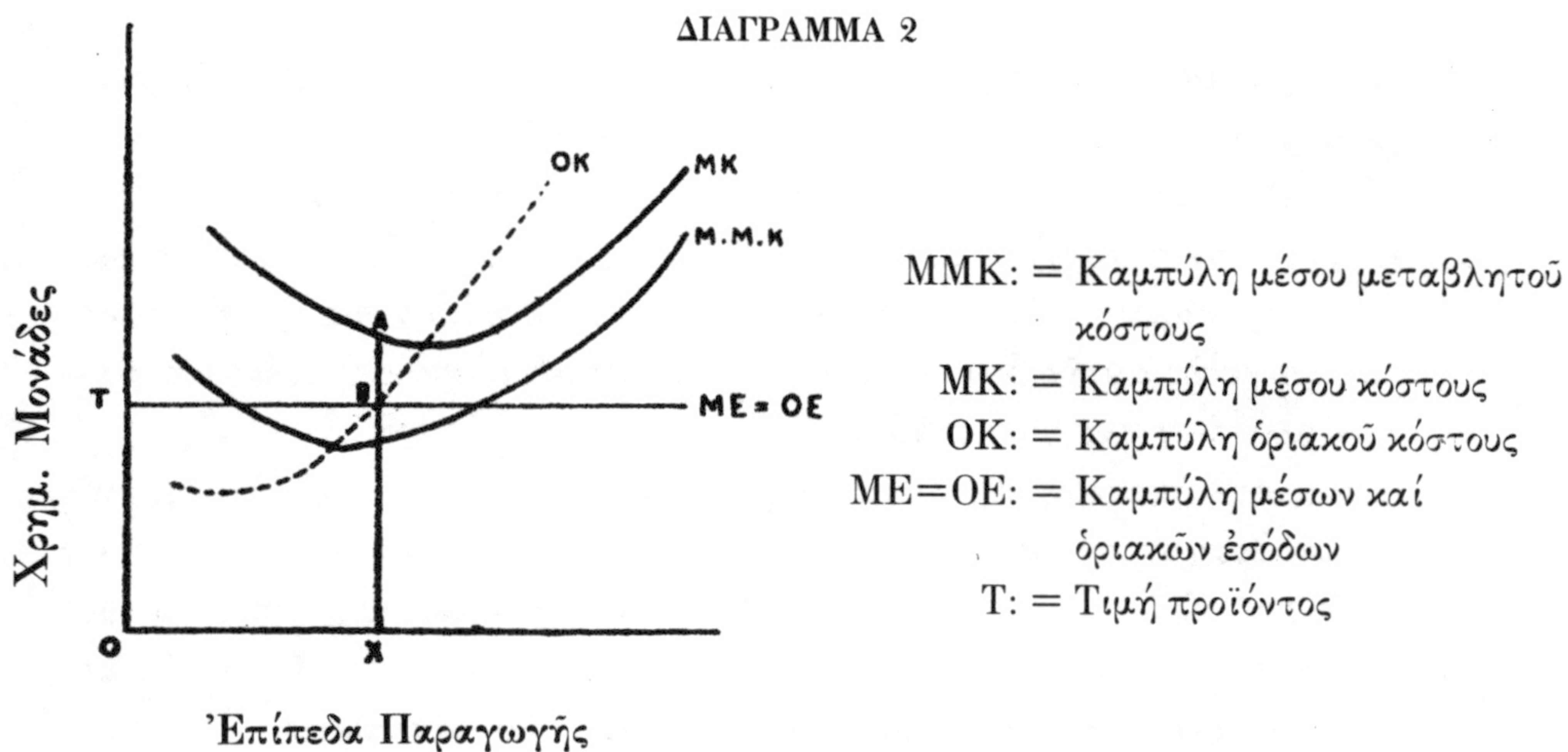
Εἰς ἐπίπεδον παραγωγῆς X , ἔνθα τὰ ὀριακά ἔσοδα ἐξισοῦνται πρὸς τὸ ὀριακὸν κόστος, ἡ ἐπιχείρησις μεγιστοποιεῖ τὰ κέρδη τῆς καὶ κατὰ συνέπειαν εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦτο εὐρίσκεται αὕτη εἰς σταθεράν ἰσορροπίαν.

Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἡ μεγιστοποίησις τῶν κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως ἐπιτυγχάνεται εἰς ἐπίπεδον παραγωγῆς, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ ὀριακά ἔσοδα ἐξισοῦνται πρὸς τὸ ὀριακὸν κόστος, εἶναι εὐκόλον νὰ ἐξηγηθῇ. Εἰς οἷονδήποτε ἐπίπεδον παραγωγῆς μικρότερον τοῦ X , π.χ. εἰς τὸ X_0 , τὰ ὀριακά ἔσοδα X_0A ὑπερβαίνουν τὸ ὀριακὸν κόστος X_0B . Τοῦτο σημαίνει ὅτι πᾶσα ἐπὶ πλέον παραγομένη μονάς θὰ προσέθετεν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς ἐπιχειρήσεως χρηματικὸν ποσὸν μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ χρηματικὸν ποσὸν τὸ ὁποῖον θὰ ἐδαπανᾷτο διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς ἐν λόγῳ μονάδος. Ἐπομένως ἡ ἐπιχείρησις ἔχει συμφέρον νὰ παράγῃ ὅλας τὰς μέχρι τοῦ ἐπιπέδου X μονάδας, διότι ὁ καθορισμὸς τῆς παραγωγῆς εἰς ἐπίπεδον μικρότερον τοῦ X θὰ ἐσήμαινε ὅτι δέν παράγονται μονάδες, αἱ ὁποῖαι ἐάν παρήγοντο θὰ ἐπηύξανον τὸ συνολικὸν κέρδος τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἄρα εἰς πᾶν ἐπίπεδον παραγωγῆς μικρότερον τοῦ X τὰ συνολικά κέρδη τῆς ἐπιχειρήσεως θὰ ἦσαν μικρότερα. Ἐξ ἄλλου εἰς οἷονδήποτε ἐπίπεδον παραγωγῆς μεγαλύτερον τοῦ X , π.χ. εἰς τὸ X_1 , τὰ ὀριακά ἔσοδα $X_1\Delta$ εἶναι μικρότερα τοῦ ὀριακοῦ κόστους $X_1\Gamma$. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐκάστη μονάς παραγομένου προϊόντος πέραν τοῦ ἐπιπέδου X , θὰ προσέθετεν εἰς τὰ συνολικά ἔσοδα χρηματικὸν ποσὸν μικρότερον ἐκείνου τὸ ὁποῖον θὰ ἐδαπανᾷτο διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς ἐν λόγῳ μονάδος. Ἐπομένως εἰς πᾶν ἐπίπεδον παραγωγῆς μεγαλύτερον τοῦ ἐπιπέδου X τὰ συνολικά κέρδη τῆς ἐπιχειρήσεως θὰ ἦσαν μικρότερα.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀναλύσεως προκύπτει ὅτι μόνον εἰς τὸ ἐπίπεδον X , ἔνθα τὰ ὀριακά ἔσοδα ἐξισοῦνται πρὸς τὸ ὀριακὸν κόστος, πραγματοποιεῖται ἡ μεγιστοποίησις τῶν κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Εἶναι εὐκόλον νὰ ἀντιληφθῇ τις ὅτι, βραχυχρονίως, ἡ ἐπιχείρησις δύναται νὰ εὐρίσκεται ἐν ἰσορροπίᾳ ἀλλὰ νὰ πραγματοποιῇ ταυτοχρόνως ὑπερκανονικά κέρδη ἢ ἀκόμη νὰ λειτουργῇ μέ ζημίαν. Ἀμφότεραι αἱ περιπτώσεις ὀφείλονται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι βραχυχρονίως δέν καθίσταται δυνατὴ ἡ πέραν ὠρισμένων ὀρίων ἐπέκτασις τῆς παραγωγῆς τῆς ἐπιχειρήσεως ἢ ἡ εἴσοδος νέων ἐπιχειρήσεων εἰς τὸν κλάδον ἄλλ' οὔτε ἡ ἔξοδος τῆς ἐπιχειρήσεως ἐξ αὐτοῦ καὶ ὁ προσανατολισμὸς αὐτῆς εἰς ἄλλον κλάδον. Συνεπεία τούτου τὸ μέσον κόστος τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὸ ἐπίπεδον ἰσορροπίας δυνατόν ἢ νὰ εἶναι μικρότερον τῶν μέσων ἐσόδων αὐτῆς, δηλ. τῆς τιμῆς, ὡς συμβαίνει τοῦτο εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ διαγράμματος 1, ὁπότε ἡ ἐπιχείρησις πραγματοποιεῖ ὑπερκανονικά κέρδη, ἢ νὰ εἶναι μεγα-

λύτερον τῶν μέσων ἐσόδων, ὅποτε ἡ ἐπιχείρησις θά λειτουργῇ μέ ζημίαν. Ἡ τελευταία αὕτη περίπτωσις ἐμφαίνεται εἰς τό κάτωθι διάγραμμα:

Εἰς τό ἀνωτέρω διάγραμμα ἡ τιμή τοῦ προϊόντος T ἔχει διαμορφωθῇ εἰς τοιοῦτον ἐπίπεδον ὥστε τά μέσα ἔσοδα ME —τά ὁποῖα ὑπό συνθήκας πλήρους ἀνταγωνισμοῦ συμπίπτουν πρός τά ὀριακά ἔσοδα OE — νά εἶναι εἰς πάντα τά ἐπίπεδα παραγωγῆς μικρότερα τοῦ μέσου κόστους MK . Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἐπιχείρησις λειτουργεῖ μέ ζημίαν ἥτις ἐλαχιστοποιεῖται μόνον εἰς τό ἐπίπεδον παραγωγῆς X , ἔνθα τά ὀριακά ἔσοδα τῆς ἐπιχειρήσεως ἐξισοῦνται πρός τό ὀριακόν αὐτῆς κόστος. Εἰς τό ἐπίπεδον X ἡ ζημία περιορίζεται εἰς τήν διαφοράν $XA-XB$, ἐνῶ εἰς ἐπίπεδον μεγαλύτερον ἢ μικρότερον τοῦ X αὕτη εἶναι μεγαλυτέρα. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ ἐπιχείρησις λειτουργεῖ μέ ζημίαν, θά πρέπει νά ἀποφασίσῃ ἐάν εἶναι σκόπιμον νά συνεχίσῃ ἢ μή τās ἐργασίας της. Ἡ διακοπή τῶν ἐργασιῶν θά συνεπήγετο διά τήν ἐπιχείρησιν ζημίαν ἴσην πρός τά σταθερά αὐτῆς ἔσοδα, τά ὁποῖα οὕτως ἢ ἄλλως ὑποχρεοῦται νά πραγματοποιῇ. Ἐάν ὅμως τά μέσα ἔσοδα, παρ' ὅλον ὅτι ὑπολείπονται τοῦ μέσου κόστους, προκαλοῦντα οὕτω ζημίαν εἰς τήν ἐπιχείρησιν, εἶναι μεγαλύτερα τοῦ μέσου μεταβλητοῦ κόστους —ὡς συμβαίνει τοῦτο εἰς τό διάγραμμα 2— ἡ ἐπιχείρησις ἔχει κάθε συμφέρον νά συνεχίσῃ τās ἐργασίας της. Τοῦτο διότι διά τῶν ἐσόδων τά ὁποῖα εἰσπράττει ἀφ' ἑνός καλύπτει τό μεταβλητόν αὐτῆς κόστος, ἀφ' ἑτέρου παραμένει εἰς αὐτήν ὠρισμένον πλεόνασμα, διά τοῦ ὁποῖου καλύπτει μέρος τοῦ σταθεροῦ της κόστους, τό σύνολον τοῦ ὁποῖου θ'

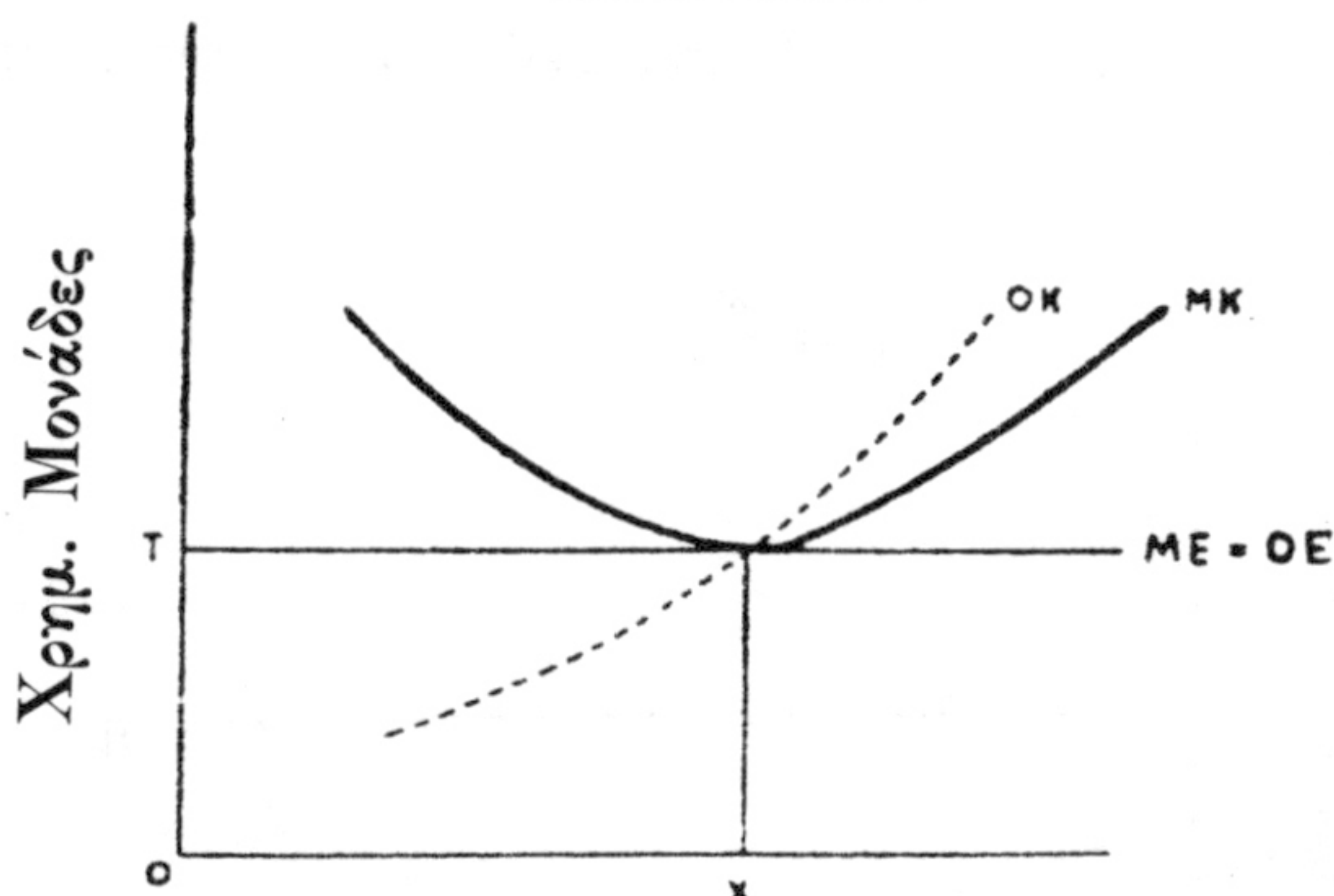
ἀπετέλει δι' αὐτήν ζημίαν, ἐάν ἀπεφάσιζε τήν διακοπήν τῶν ἐργασιῶν της. Μόνον εἰς περίπτωσιν κατὰ τήν ὁποίαν τὰ μέσα ἔσοδα εἶναι μικρότερα τοῦ μέσου μεταβλητοῦ κόστους, ἢ ἐπιχειρήσεις ἔχει συμφέρον νά διακόψῃ τὰς ἐργασίας της.

Μακροχρονίως, ἡ ἐπιχειρήσις δέν δύναται, ὑπό συνθήκας πλήρους ἀνταγωνισμοῦ, νά εὐρίσκεται ἐν ἰσορροπία καί νά πραγματοποιῇ ταυτοχρόνως ὑπερκανονικά κέρδη ἢ νά λειτουργῇ μέ ζημίαν. Τοῦτο διότι εἰς μακρόν χρονικόν διάστημα ὑφίσταται δυνατότης ἀφ' ἑνός διακυμάνσεως τῆς κλίμακος παραγωγῆς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἥτοι αὐξήσεως ἢ μειώσεως τῆς παραγωγικῆς αὐτῆς δυναμικότητος, ἀφ' ἑτέρου εἰσόδου ἢ ἐξόδου παραγωγικῶν μονάδων εἰς τόν κλάδον.

Οὕτως, ἐάν ὑποτεθῇ ὅτι αἱ ἐπὶ μέρος ἐπιχειρήσεις ἑνός κλάδου πραγματοποιοῦν βραχυχρονίως ὑπερκανονικά κέρδη, θά εἰσέλθουν εἰς τόν ἐπικερδῆ τοῦτον κλάδον μακροχρονίως νέαι παραγωγικαί μονάδες, αἱ δέ παλαιαί θά ἐπεκτείνουν τήν παραγωγικὴν αὐτῶν δυναμικότητα ὠθούμεναι εἰς τοῦτο ἐκ τῶν σημαντικῶν κερδῶν τὰ ὁποῖα πραγματοποιοῦν. Ἐν τοιαύτῃ ὁμως περιπτώσει, θά προκληθῇ μακροχρονίως αὐξήσις τῆς προσφορᾶς τοῦ κλάδου, πίεσις τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος πρὸς τὰ κάτω καί κατ' ἀκολουθίαν τῶν μέσων καί ὀριακῶν ἐσόδων, ἢ τοιαύτη δέ τάσις θά συνεχισθῇ μέχρις ἐξαφανίσεως τῶν ὑπερκανονικῶν κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως θά ἐπιτευχθῇ μακροχρονίως εἰς ἐπίπεδον παραγωγῆς εἰς τό ὁποῖον τὰ ὀριακά ἔσοδα —τὰ ὁποῖα ὑπό συνθήκας πλήρους ἀνταγωνισμοῦ συμπίπτουν πρὸς τήν τιμήν ἢ τὰ μέσα ἔσοδα— θά ἐξισωθοῦν ὅχι μόνον πρὸς τό ὀριακόν κόστος ἀλλὰ καί πρὸς τό μέσον κόστος παραγωγῆς, τό ὁποῖον, σημειωτέον, ὑποτίθεται ὅτι περιλαμβάνει καί τό κανονικόν κέρδος τῆς ἐπιχειρήσεως. Διαγραμματικῶς, ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως, μακροχρονίως, ὑπό συνθήκας πλήρους ἀνταγωνισμοῦ, ἐμφαίνεται εἰς τό διάγραμμα 3.

Ἐάν ἐξ ἄλλου ὑποτεθῇ ὅτι τινές ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεων ἑνός κλάδου λειτουργοῦν βραχυχρονίως μέ ζημίαν, αἱ ἐν λόγῳ ἐπιχειρήσεις ἔχουν τήν δυνατότητα εἰς μακρόν χρονικόν διάστημα νά προσανατολισθοῦν εἰς ἄλλους περισσότερο ἀποδοτικούς κλάδους. Ἡ τοιαύτη ὁμως ἔξοδος ἐκ τοῦ κλάδου τῶν μέ ζημίαν λειτουργουσῶν ἐπιχειρήσεων θά προκαλέσῃ μείωσιν τῆς προσφορᾶς τοῦ προϊόντος, ὕψωσιν τῆς τιμῆς του καί κατ' ἀκολουθίαν τῶν μέσων καί ὀριακῶν ἐσόδων, ἢ τοιαύτη δέ τάσις θά συνεχισθῇ μέχρις οὗ οὐδεμία πλέον ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ κλάδου νά λειτουργῇ μέ ζημίαν. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως μακροχρονίως πραγ-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Επίπεδα παραγωγής

ματοποιείται καί εις τήν περίπτωσιν αὐτήν εις επίπεδον παραγωγῆς, εις τό ὅποιον τά ὀριακά ἔσοδα —τά ὅποια ὑπό συνθήκας πλήρους ἀνταγωνισμοῦ συμπίπτουν πρὸς τήν τιμήν ἢ τά μέσα ἔσοδα— θά ἐξισωθοῦν πρὸς τό μέσον καί ὀριακόν κόστος παραγωγῆς (βλ. διάγραμμα 3).

2. Αἱ θεωρίαι τοῦ ἀτελοῦς καί μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ

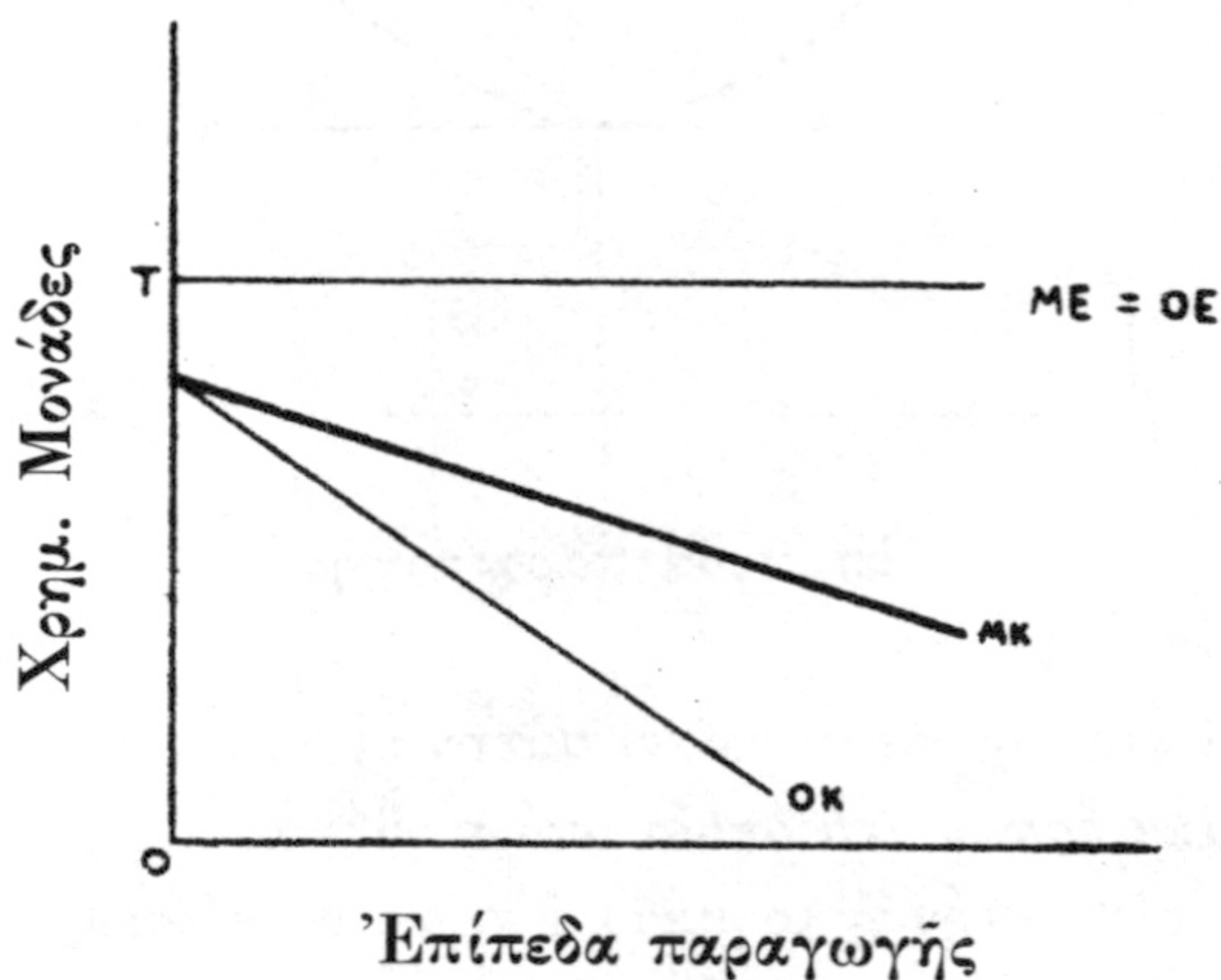
Ἡ θεωρία τοῦ πλήρους ἀνταγωνισμοῦ ἐκρίθη ἀπό πολλάς ἐπόψεις ὡς ἀνεπαρκής πρὸς ἐξήγησιν τῆς πραγματικῆς οἰκονομικῆς συμπεριφορᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως.

Κατ' ἀρχήν, αἱ πλήρως ἀνταγωνιστικαί συνθήκαι τάς ὁποίας δέχεται ἡ θεωρία αὕτη ὅτι ἐπικρατοῦν εις τήν ἀγοράν —ἀπόλυτος ὁμοιογένεια προϊόντος, μέγας ἀριθμός ἐπιχειρήσεων, ἀδυναμία ἐπηρεασμοῦ τῆς τιμῆς ὑπό τῶν καθ' ἑκάστην ἐπιχειρήσεων— ἐθεωρήθη ὅτι ἀποτελοῦν ἰδεατήν μόνον κατάστασιν ἐλάχιστα ἀνταποκρινομένην πρὸς τήν οἰκονομικὴν πραγματικότητα.

Ἐξ ἄλλου, ὑπό ὀριζόντιον καμπύλην μέσων καί ὀριακῶν ἐσόδων —τήν ὁποίαν συνεπάγεται ἡ ὑπόθεσις τῶν πλήρως ἀνταγωνιστικῶν συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς— ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως καθίσταται δυνατή μόνον ἐφ' ὅσον ἡ καμπύλη τοῦ ὀριακοῦ κόστους εἶναι ἀνιούσα, ὡς τοιαύτη δέ ἐλήφθη εις τήν προηγηθεῖσαν ἀνάλυσιν τῆς θεωρίας τοῦ πλήρους ἀνταγωνισμοῦ. Ἐάν ὅμως συμβῇ ἡ καμπύλη τοῦ ὀριακοῦ κόστους νά εἶναι κατιούσα ἢ σταθερά, εις οὐδέν επίπεδον παραγωγῆς ἐπιτυγχάνεται ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως, διότι, αὐξανομένης τῆς παραγωγῆς, τό ὀριακόν κόστος ἀπομακρύ-

νεται συνεχώς τών όριακών έσόδων, είς ουδέν δέ επίπεδον παραγωγής ύπάρχει δυνατότης νά έξισωθούν. Τοῦτο καθίσταται άντιληπτόν είς τό ύπ' άρ. 4 διάγραμμα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

Ύπό τοιαύτας όμως συνθήκας, ή θεωρία του πλήρους ανταγωνισμού οδηγεί είς «άπροσδιοριστίαν». Έν άλλους λόγους, δέν δίδει συγκεκριμένη λύσιν είς τό πρόβλημα τής μεγιστοποιήσεως του κέρδους τής επιχειρήσεως, παρ' όλον ότι ή έν λόγω θεωρία θεωρεί ότι τό πρόβλημα τοῦτο αποτελεί κεντρικόν ζήτημα κατά τήν ανάλυσιν τής οικονομικής συμπεριφοράς τής επιχειρήσεως. Διά τούς ανωτέρω λόγους αί ύποθέσεις του πλήρους ανταγωνισμού ήρχισαν σύν τῷ χρόνῳ νά εγκαταλείπωνται, έξεδηλώθησαν δέ τάσεις διαμορφώσεως θεωριών τής επιχειρήσεως στηριζομένων επί περισσότερον ρεαλιστικῶν ύποθέσεων. Αί τοιαῦται τάσεις εὔρον τήν τελικήν των διαμόρφωσιν είς τά έργα τής J. Robinson, «Economics of imperfect Competition» καί του E. H. Chamberlin, «Theory of Monopolistic Competition».

Αί βασικάί ύποθέσεις τῶν θεωριῶν του άτελοῦς καί μονοπωλιακοῦ ανταγωνισμοῦ είναι αί εξής:

α) Η κανονική συμπεριφορά του επιχειρηματίου συνίσταται είς τήν επιδίωξιν του μεγίστου δυνατοῦ κέρδους. Ός πρός τήν ύπόθεσιν αὐτήν δέν ύφίσταται διαφορά μέ τήν θεωρίαν του πλήρους ανταγωνισμοῦ.

β) Είς τήν αγοράν επικρατοῦν συνθήκαι άτελοῦς ανταγωνισμοῦ, ήτοι μέγάλος αριθμός επιχειρήσεων καί διαφορισμός του προϊόντος από επιχει-

ρήσεως εἰς ἐπιχείρησιν ὡς πρὸς ὠρισμένα χαρακτηριστικά αὐτοῦ —πραγματικά ἢ φανταστικά— εἰς τρόπον ὥστε ἐκάστη ἐπιχείρησις νά ἔχῃ ἐν τινι μέτρῳ τὴν δυνατότητα ἐπηρεασμοῦ τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος της, χωρὶς ἐκ τούτου νά προκαλῇ τὴν ἀντίδρασιν τῶν λοιπῶν ἐπιχειρήσεων, ἐφ' ὅσον, λόγῳ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ἀριθμοῦ, ἐλάχιστα θίγεται ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς πολιτικῆς τιμῶν τῆς ἀνταγωνιστρίας της. Ἐφ' ὅσον ὅμως, ὑπὸ συνθήκας ἀτελοῦς ἀνταγωνισμοῦ, ὑποτίθεται ὅτι ἡ ἐπιχείρησις δύναται ἐν τινι μέτρῳ νά ἐπηρεάσῃ τὴν τιμὴν τοῦ προϊόντος της, αἱ καμπύλαι τῶν μέσων καὶ ὀριακῶν αὐτῆς ἐσόδων δέν θά εἶναι πλέον ὀριζόντιοι, ὡς συμβαίνει τοῦτο ὑπὸ συνθήκας πλήρους ἀνταγωνισμοῦ, ἀλλὰ κατιοῦσαι. Ἡ ὡς ἄνω δευτέρα ὑπόθεσις καὶ ἡ ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης προκύπτουσα κατιοῦσα καμπύλη ὀριακῶν ἐσόδων ἀποτελεῖ τὴν βασικὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς θεωρίας τοῦ ἀτελοῦς καὶ ἐκείνης τοῦ πλήρους ἀνταγωνισμοῦ.

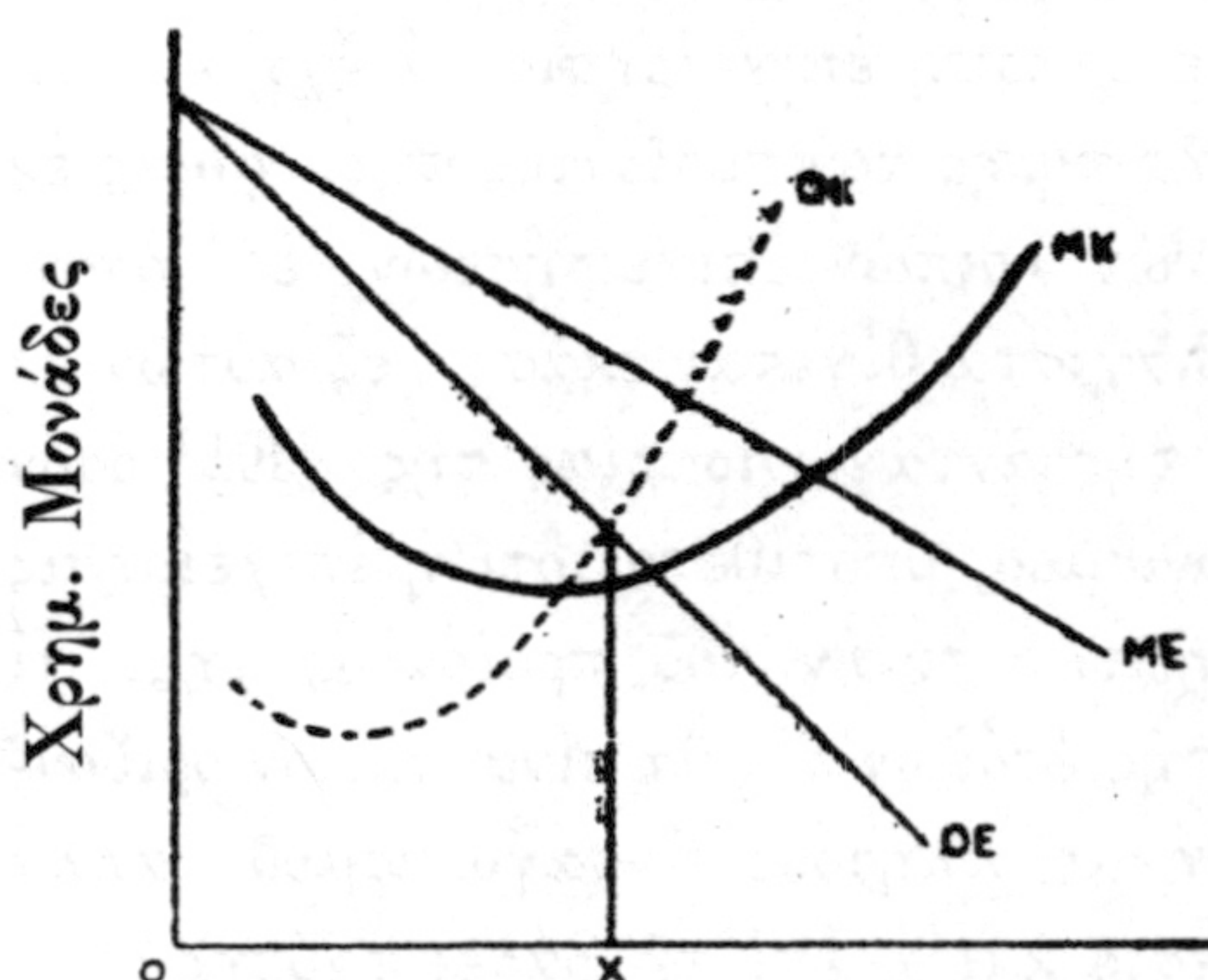
γ) Ὑφίσταται πλήρης ἐλευθερία εἰσόδου εἰς πάντας τοὺς παραγωγικούς κλάδους. Καί ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην ὑπόθεσιν δέν ὑφίσταται διαφορὰ μεταξὺ τῆς θεωρίας τοῦ ἀτελοῦς καὶ τῆς θεωρίας τοῦ πλήρους ἀνταγωνισμοῦ.

Ὡς κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ πλήρους ἀνταγωνισμοῦ, οὕτω καὶ κατὰ τὰς θεωρίας τοῦ ἀτελοῦς καὶ μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἡ ἐπιχείρησις θά ἐπεκτείνῃ τὴν παραγωγὴν της μέχρις ἐκείνου τοῦ ἐπιπέδου τό ὁποῖον ἐξασφαλίζει εἰς αὐτὴν τό μέγιστον δυνατόν κέρδος. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὀριακῆς ἀναλύσεως τῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν, προσδιορίζεται ὅτι τοιοῦτον ἐπίπεδον παραγωγῆς εἶναι ἐκεῖνο εἰς τό ὁποῖον τὰ ὀριακά ἔσοδα τῆς ἐπιχειρήσεως ἐξισοῦνται πρὸς τό ὀριακόν αὐτῆς κόστος. Εἰς τό ἐν λόγω ἐπίπεδον ἡ ἐπιχείρησις εὐρίσκεται ἐν ἰσορροπίᾳ. Διαγραμματικῶς ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ συνθήκας ἀτελοῦς ἢ μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἐμφαίνεται εἰς τό διάγραμμα 5.

Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ λόγου διὰ τὸν ὁποῖον ἡ μεγιστοποίησις τοῦ κέρδους πραγματοποιεῖται εἰς ἐπίπεδον παραγωγῆς εἰς τό ὁποῖον τὰ ὀριακά ἔσοδα ἐξισοῦνται πρὸς τό ὀριακόν κόστος, δύναται νά γίνῃ ὁ αὐτός συλλογισμός ὅστις ἐγένετο ἀνωτέρω στό κεφ. 1.

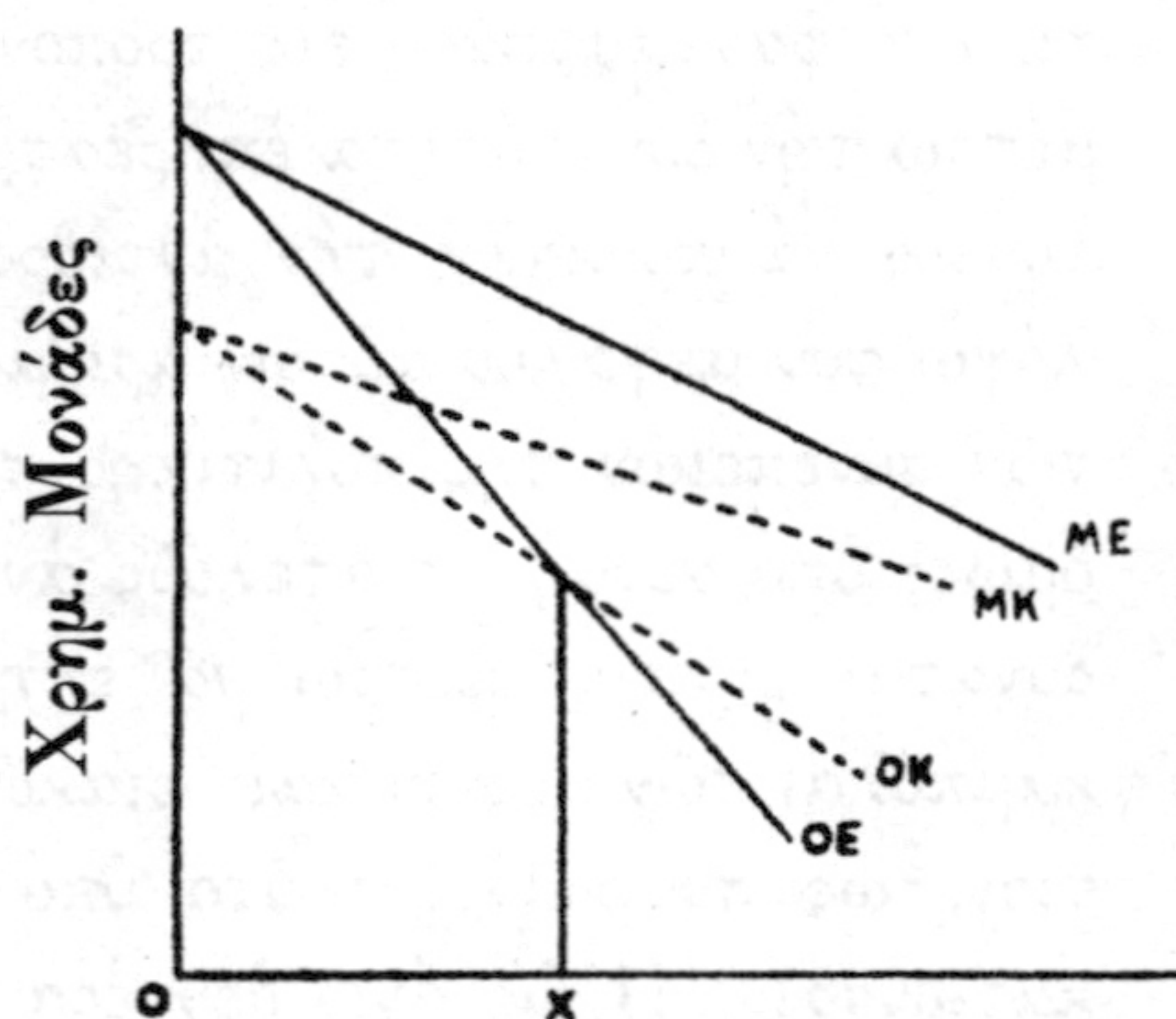
Ἡ ἐπιχείρησις δύναται καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀτελοῦς ἀνταγωνισμοῦ νά πραγματοποιῇ βραχυχρονίως ὑπερκανονικά κέρδη. Μακροχρονίως ὅμως, ἐφ' ὅσον ὑπετέθη ὅτι ὑφίσταται ἐλευθερία εἰσόδου τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὸν βιομηχανικόν κλάδον, τό κέρδος τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιχειρήσεων δέν θά ὑπερβαίῃ τό κανονικόν.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

Επίπεδα παραγωγής

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

Επίπεδα παραγωγής

Ἡ βασική διαφορά μεταξύ τῆς θεωρίας τοῦ πλήρους ἀνταγωνισμοῦ καί τῶν θεωριῶν τοῦ ἀτελοῦς καί μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ συνίσταται εἰς τό ὅτι αἱ τελευταῖαι αὗται θεωρίαι διά τῆς εἰσαγωγῆς τῆς κατιούσης καμπύλης ὀριακῶν ἐσόδων, ἐξασφαλίζουν σταθεράν ἰσορροπίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ὅχι μόνον εἰς περίπτωσιν ἀνιούσης ἀλλά καί εἰς περίπτωσιν σταθερᾶς ἢ κατιούσης καμπύλης ὀριακοῦ κόστους. Ἐλέχθη ὅμως ἤδη ὅτι ἡ θεωρία τοῦ πλήρους ἀνταγωνισμοῦ δέν ἡδυνήθη εἰς τάς δύο τελευταίας περιπτώσεις νά ἐξασφαλίσῃ τήν ἰσορροπίαν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως μέ κατιούσαν καμπύλην ὀριακοῦ κόστους ὑπό συνθήκας ἀτελοῦς ἢ μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἐμφαίνεται εἰς τό ὑπ' ἀριθ. 6 διάγραμμα.

Δέον ἐνταῦθα νά σημειωθῇ ὅτι καί ὑπό καθεστῶς μονοπωλίου, ἡ ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως ἐπιτυγχάνεται κατὰ τόν αὐτόν περίπου τρόπον ὡς καί ὑπό συνθήκας ἀτελοῦς ἢ μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ, μέ δύο ὅμως βασικάς διαφοράς: α) Ὑπό καθεστῶς μονοπωλίου, ἡ κλίσις τῆς καμπύλης τῶν μέσων καί ὀριακῶν ἐσόδων εἶναι συνήθως σημαντικῶς μεγαλυτέρα παρ' ὅτι ὑπό συνθήκας ἀτελοῦς ἢ μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ, λόγω τῆς μικροτέρας ἐλαστικότητος τῆς ζητήσεως διά τό προϊόν τῆς μονοπωλιακῆς ἐπιχειρήσεως. β) Ὑπό καθεστῶς μονοπωλίου, ἡ μονοπωλιακή ἐπιχείρησις δύναται νά πραγματοποιεῖ ὑπερκανονικά κέρδη οὐχί μόνον βραχυχρονίως ἀλλά καί μακροχρονίως, λόγω τῆς μὴ δυνατότητος εἰσόδου ἄλλων ἐπιχειρήσεων εἰς τόν κλάδον.

3. Αί θεωρίαι τοῦ ὀλιγοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ

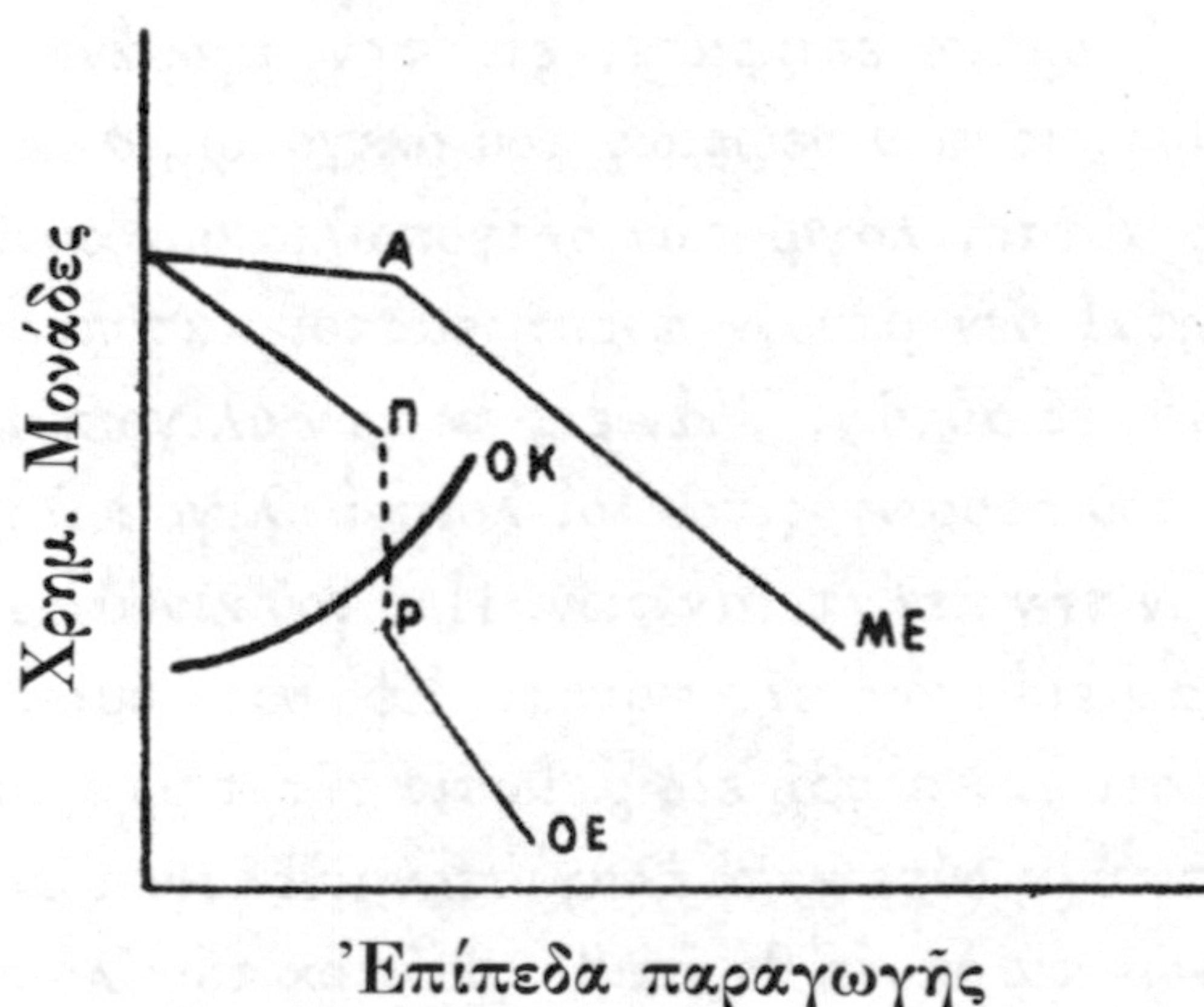
Αἱ θεωρίαι τοῦ ἀτελοῦς ἀνταγωνισμοῦ, θέτουσαι τήν ὑπόθεσιν ὅτι ὁ ἀριθμός τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τήν ἀγοράν ἐνός προϊόντος εἶναι μέγας, τό δέ ὑπό τῶν καθ' ἑκάστην ἐπιχειρήσεων παραγόμενον προϊόν παρουσιάζει ἀπό τινα ἄποψιν διαφοράς, καταλήγουν εἰς τό συμπέρασμα ὅτι ἑκάστη ἐπιχείρησις ἔχει ἐν τινι μέτρῳ τήν δυνατότητα ἐπηρεασμοῦ τῆς τιμῆς, χωρίς ἢ τοιαύτη ἐνέργειά της νά προκαλῇ τήν ἐκ μέρους τῶν ἀνταγωνιστριῶν της ἐπιβολήν ἀντιποίνων, διότι, λόγῳ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ἀριθμοῦ, ἑκάστη τούτων θίγεται ἐλάχιστα ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς πολιτικῆς τιμῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ ἐν λόγῳ ὅμως ὑπόθεσις καί τά ἐξ αὐτῆς ἀπορρέοντα συμπεράσματα ὅσον ἀφορᾷ τήν οἰκονομικήν συμπεριφοράν τῆς ἐπιχειρήσεως ἐθεωρήθησαν ὑπό πολλῶν οἰκονομολόγων ὅτι δέν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς συνθήκας αἱ ὁποῖαι πράγματι ἐπικρατοῦν εἰς τήν ἀγοράν. Ἡ μεγάλη ὁμάς τῶν ἐπιχειρήσεων, τήν ὁποίαν δέχονται αἱ θεωρίαι τοῦ ἀτελοῦς ἀνταγωνισμοῦ, ἀποτελεῖται εἰς τήν πραγματικότητα ἀπό ἐπὶ μέρους μικροτέρας μονάδας ὀλιγοπωλιακοῦ χαρακτήρος. Εἶναι καθ' ὅλα λογικόν νά δεχθῇ τις ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις ἑκάστης ὀλιγοπωλιακῆς ὁμάδος δέν θά μείνουν ἀνεπηρέαστοι ἐάν μία ἐξ αὐτῶν προβῇ εἰς ἀλλαγὴν τῆς τιμολογιακῆς της πολιτικῆς. Κατά συνέπειαν, αἱ ἐπιχειρήσεις τῆς ὀλιγοπωλιακῆς ὁμάδος θά ἀντιδράσουν ἀμέσως εἰς δοθεῖσαν μεταβολήν τῆς πολιτικῆς τιμῶν μιᾶς ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς ὁμάδος ταύτης. Τό συμπέρασμα, ἐπομένως, τῶν θεωριῶν τοῦ ἀτελοῦς ἀνταγωνισμοῦ, ὅτι ἡ μεταβολή τῆς πολιτικῆς τιμῶν μιᾶς ἐπιχειρήσεως προκαλεῖ οὐδεμίαν ἢ ἐλαχίστην ἀντίδρασιν ἐκ μέρους τῶν ἀνταγωνιστριῶν της, δέν εὐσταθεῖ.

Ἡ διαπίστωσις ὅτι αἱ ὀλιγοπωλιακαὶ ὁμάδες ἀποτελοῦν τήν πραγματικήν κατάστασιν ἢ ὁποῖα ἐπικρατεῖ εἰς τήν ἀγοράν, ἀπετέλεσεν τήν βάσιν τῆς διαμορφώσεως τῶν θεωριῶν τοῦ ὀλιγοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Κατά τὰς θεωρίας αὐτάς, λόγῳ τῶν ὀλιγοπωλιακῶν συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς, οἱ ὀλιγοπωληταὶ δέν μένουν ἀνεπηρέαστοι κατόπιν μεταβολῆς τῆς πολιτικῆς τιμῶν ἐνός ἐξ αὐτῶν. Ἐάν εἷς ἐκ τῶν ὀλιγοπωλητῶν προβῇ εἰς μείωσιν τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος του, οἱ λοιποὶ ὀλιγοπωληταὶ κινδυνεύουν νά χάσουν ὁλόκληρον τήν πελατείαν των. Πρὸ τοῦ κινδύνου τούτου θά ἀντιδράσουν ἀμέσως διὰ μειώσεως τῆς τιμῆς. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἕκαστος ὀλιγοπωλητῆς γνωρίζει ὅτι ἐάν προβῇ εἰς μείωσιν τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος του δέν πρόκειται νά ἐπιτύχῃ οὔτε κατ' ἐλάχιστον αὐξήσιν τῶν πωλήσεών του, λόγῳ τῶν ἀντιποίνων τὰ ὁποῖα θά ἐπιβληθοῦν ἐκ τῶν λοιπῶν ὀλιγοπωλη-

τῶν, οὐδέν συμφέρον ἔχει νά προβῇ εἰς τήν τοιαύτην μείωσιν τῆς τιμῆς. Ἐξ ἄλλου, ἐάν εἷς ἐκ τῶν ὀλιγοπωλητῶν προβῇ ἔστω καί εἰς τήν ἐλαχίστην ὑψωσιν τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος του, οἱ λοιποὶ ὀλιγοπωληταί δέν πρόκειται νά ἀκολουθήσουν τό παράδειγμά του καί ἐπομένως κινδυνεύει οὗτος νά χάσῃ κατὰ σημαντικόν μέρος ἢ καί ἐξ ὁλοκλήρου τήν πελατεῖαν του. Πρό τοῦ κινδύνου τούτου δέν προβαίνει εἰς ὑψωσιν τῆς τιμῆς.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀναλύσεως προκύπτει ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ὀλιγοπωλητῶν ἐνδιαφέρεται νά ἐπιτύχῃ τήν διά τῆς μεταβολῆς τῶν τιμῶν τοῦ προϊόντος του περαιτέρω αὔξησιν τῶν κερδῶν αὐτοῦ. Ἐκεῖνο διά τό ὅποιον πράγματι ἐνδιαφέρεται ὁ ὀλιγοπωλητής εἶναι ἡ διατήρησις τῆς μερίδος τῶν πωλήσεών του εἰς τήν ἀγοράν. Ἡ τοιαύτη ὅμως διαπίστωσις ἄγει εἰς τό συμπέρασμα ὅτι κύριον χαρακτηριστικόν τῆς «κανονικῆς» συμπεριφορᾶς τοῦ ἐπιχειρηματίου δέν εἶναι ἡ ἐπιδίωξις τοῦ μεγίστου δυνατοῦ κέρδους, ὡς δέχονται αἱ θεωρίαι τοῦ πλήρους, ἀτελοῦς καί μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ἀλλά ἡ διασφάλισις τῆς θέσεως τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τήν ἀγοράν. Ὑπό τοιαύτας ὅμως συνθήκας δέν δύναται νά γίνῃ λόγος περί σταθερᾶς ἰσορροπίας τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς ἐπίπεδον παραγωγῆς, ἐνθα τά ὀριακά ἔσοδα ἐξισοῦνται πρός τό ὀριακόν κόστος, ὡς πρεσβεύουν αἱ θεωρίαι τοῦ πλήρους, ἀτελοῦς καί μονοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Πράγματι, ὑπό ὀλιγοπωλιακᾶς συνθήκας δέν ὑφίσταται κατ' ἀνάγκην πάντοτε σταθερά ἰσορροπία τῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ κατωτέρω διαγράμματος δεικνύοντος τήν διαμόρφωσιν τῶν διαφόρων κατηγοριῶν κόστους καί ἐσόδων εἰς τήν ὀλιγοπωλιακὴν ἐπιχείρησιν.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7

Ἡ καμπύλη τῶν μέσων ἐσόδων (ΜΕ) ὑπὸ ὀλιγοπωλιακᾶς συνθήκας θλάται ἀποτόμως εἰς τό σημεῖον Α. Εἰς τό σημεῖον τοῦτο θλάσεως ἀντιστοιχεῖ ἡ τιμὴ διαθέσεως τοῦ προϊόντος τοῦ ὀλιγοπωλητοῦ. Οὗτος δὲν ἔχει συμφέρον νὰ προβῇ οὔτε εἰς ὕψωσιν οὔτε εἰς μείωσιν τῆς τιμῆς ἄνω ἢ κάτω τοῦ ἐπιπέδου Α διὰ τούς ἀνωτέρω ἀναφερθέντας λόγους. Ἡ ἀκαμψία αὕτη τῆς τιμῆς ἐκφράζεται ἀκριβῶς διὰ τῆς ἀποτόμου θλάσεως τῆς καμπύλης τῶν μέσων ἐσόδων. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀπότομος θλάσις τῆς καμπύλης ΜΕ εἰς τό σημεῖον Α προκαλεῖ ἀπότομον μεταβολὴν τῆς ἐλαστικότητος τῆς ἐν λόγῳ καμπύλης, ἥτις συνεπάγεται διακοπὴν τῆς συνεχείας τῆς καμπύλης τῶν ὀριακῶν ἐσόδων (ΟΕ) ἀπὸ τοῦ σημείου Π μέχρι τοῦ σημείου Ρ⁴. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ καμπύλη τοῦ ὀριακοῦ κόστους εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ διέρχεται ἐκ σημείου κειμένου ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς ἀσυνεχείας ΠΡ, ὡς συμβαίνει τοῦτο εἰς τό διάγραμμα 7, δὲν καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐξίσωσις ὀριακῶν ἐσόδων καὶ ὀριακοῦ κόστους εἰς οὐδὲν ἐπίπεδον παραγωγῆς καὶ ἐπομένως δὲν ὑφίσταται τάσις πρὸς σταθεράν ἰσορροπίαν τῆς ἐπιχειρήσεως. Εἶναι προφανές ὅτι τοιαύτη ἰσορροπία δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ, ἐάν ἡ καμπύλη τοῦ ὀριακοῦ κόστους διέρχεται ἄνω τοῦ σημείου Π ἢ κάτω τοῦ σημείου Ρ, πᾶρμα ὅμως τό ὅποιον δὲν ἀποτελεῖ τήν συνήθη περίπτωσιν.

4. Ὁ γραμμικός προγραμματισμός εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἐπιχειρήσεως

Ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, αἱ θεωρίαι τοῦ πλήρους, ἀτελοῦς καὶ ὀλιγοπωλιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ χρησιμοποιοῦν ὡς βασικὴν μέθοδον διερευνήσεως τῆς οἰκονομικῆς συμπεριφορᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως τὴν ὀριακὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐπιχειρηματικῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν. Παρ' ὅλον ὅμως ὅτι ἡ ὀριακὴ ἀνάλυσις ἐχρησιμοποιήθη ἐπιτυχῶς διὰ τὴν κατασκευὴν μεγαλοπρεπῶν θεωρητικῶν ὑποδειγμάτων, ἀπεδείχθη ἐν τούτοις ἀκατάλληλος ὅπως χρησιμοποιηθῇ ὡς ὄργανον ἐπιλύσεως συγκεκριμένων προβλημάτων τὰ ὅποια ἀντιμετωπίζουν αἱ ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν καθ' ἡμέραν οἰκονομικὴν πρᾶξιν.

Βασικὸν χαρακτηριστικὸν τῆς οἰκονομικῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐν γένει τῶν πάσης φύσεως οἰκονομικῶν μονάδων εἶναι ὁ προγραμματισμός τῆς οἰκονομικῆς τῶν δράσεως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐκάστη οἰκονομικὴ μονάς προσπαθεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὰ εἰς τὴν διάθεσίν της

4. Πληρεστέραν δικαιολόγησιν τῆς διακοπῆς τῆς συνεχείας τῆς καμπύλης τῶν ὀριακῶν ἐσόδων, βλ. εἰς ὅρον Ἑσοδα Ἐπιχειρήσεως.

περιορισμένα οικονομικά μέσα κατά τοιοῦτον τρόπον ὥστε νά ἐπιτύχη διά τῆς μικροτέρας δυνατῆς θυσίας τό μεγαλύτερον δυνατόν οικονομικόν ἀποτέλεσμα. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι τά βασικά προβλήματα τά ὁποῖα ἀντιμετωπίζουν εἰς τήν καθ' ἡμέραν οικονομικήν ζωήν αἱ πάσης φύσεως οἰκονομικά μονάδες, εἶναι τοῦ ἐξῆς τύπου: Δεδομένου ὅτι α) τά διατιθέμενα ὑπ' αὐτῶν οικονομικά μέσα εἶναι περιορισμένα καί β) οἱ τρόποι χρησιμοποιοῦσας αὐτῶν εἶναι πολλοί, ζητεῖται νά εὑρεθῇ ἐκεῖνος ὁ τρόπος χρησιμοποιοῦσας τῶν παραγωγικῶν μέσων ὁ ὁποῖος ἐξασφαλίζει μεγιστοποίησιν τοῦ οικονομικοῦ ἀποτελέσματος ἢ ἐλαχιστοποίησιν τῆς θυσίας. Τά προβλήματα τοῦ τύπου αὐτοῦ ἦσαν γνωστά εἰς τοὺς οικονομολόγους ἀπό τά πρῶτα βήματα τῆς οικονομικῆς ἐπιστήμης. Ἐκεῖνο ὅμως τό ὁποῖον δέν ἦτο γνωστόν, εἶναι ἡ μέθοδος ἡ ὁποία θά ἡδύνατο νά χρησιμοποιηθῇ πρὸς πρακτικὴν λύσιν τοιούτων προβλημάτων. Θεωρητικῶς, βεβαίως, τά προβλήματα αὐτά ἀντεμετωπίζοντο κατά τό μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπιτυχῶς ὑπὸ τῶν οικονομολόγων διά τῆς διαμορφώσεως διαφόρων οικονομικῶν θεωριῶν. Οὕτω, διά τῆς διαμορφώσεως τῶν διαφόρων θεωριῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, τῶν βασιζομένων εἰς τήν γνωστὴν ὀριακὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐσόδων καὶ δαπανῶν, ἀντεμετωπίζοντο θεωρητικῶς τά προβλήματα μεγιστοποιήσεως τοῦ κέρδους καὶ ἐλαχιστοποιήσεως τῆς δαπάνης τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐπίσης, διά τῶν διαφόρων θεωριῶν τοῦ καταναλωτοῦ, ὡς εἶναι ἡ θεωρία τῆς ὀριακῆς χρησιμότητος καὶ ἡ ἀνάλυσις τῶν καμπυλῶν ἀδιαφορίας, ἀντεμετωπίζοντο θεωρητικῶς τά προβλήματα μεγιστοποιήσεως τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ καταναλωτοῦ. Τόσον ὅμως ἡ ὀριακὴ ἀνάλυσις ὅσον καὶ ἡ ἀνάλυσις τῶν καμπυλῶν ἀδιαφορίας ἀπεδείχθησαν σχεδὸν ἄχρηστοι πρὸς ἀντιμετώπισιν καὶ ἐπίλυσιν συγκεκριμένων προβλημάτων τῆς οικονομικῆς ζωῆς. Τό μεγάλο αὐτό κενόν ἔρχεται νά καλύψῃ ὁ γραμμικὸς προγραμματισμός⁵. Ὁ γραμμικὸς προγραμματισμός εἶναι ἀκριβῶς ἡ τεχνικὴ ἐκείνη μέθοδος ἡ ὁποία δύναται ἐπιτυχῶς νά χρησιμοποιηθῇ εἰς τήν πρᾶξιν διά τήν λύσιν καθημερινῶν οικονομικῶν προβλημάτων τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν ἐν γένει οικονομικῶν μονάδων εἰς τά ὁποῖα δίδονται α) περιορισμένα οικονομικά μέσα, β) πολλοὶ τρόποι χρησιμοποιοῦσας αὐτῶν καὶ ζητεῖται νά εὑρεθῇ ὁ ἄριστος τρόπος χρησιμοποιοῦσας τῶν παραγωγικῶν μέσων, ὁ τρόπος δηλ. ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μεγιστοποιεῖ τό οικονομικόν ἀποτέλεσμα ἢ ἐλαχιστοποιεῖ τήν θυσίαν.

5. Πλήρη ἀνάλυσιν τῶν βασικῶν ἀρχῶν καὶ ὑποθέσεων ὡς καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ γραμμικοῦ προγραμματισμοῦ, βλ. εἰς ὅρον: Προγραμματισμός γραμμικός.